

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمر الکرما
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

دانشی های علمی

ریش و ریش تراشی

مهدی آقابابایی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانستنی های علمی درباره ریش و ریش تراشی

نویسنده:

مهدی آقابابائی

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۹	دانشتني هاي علمي پيرامون ريش و ريش تراشي
۹	مشخصات كتاب
۱۲	اهدا:
۱۳	فهرست
۲۰	مقدمه
۲۳	فصل اول: تاريخچه ريش گذاشتن
۲۳	اشاره
۲۳	الف: ريش در شريعت حضرت موسي (عليه السلام)
۲۳	ب: سلاطين و علماء
۲۴	ج: كساني كه دستور تراشيدن ريش داده اند:
۲۵	د: احترام ريش نزد درويشان:
۲۵	و: داشتن ريش سيره انبيا (عليهم السلام) و دانشمندان اروپايي
۲۷	فصل دوم: آيا قرآن اشاره اي به حرمت ريش تراشيدن نموده است؟
۲۷	اشاره
۲۷	آيه اول:
۲۷	آيه دوم:
۲۸	آيه سوم:
۲۸	آيه چهارم:
۲۸	آيه پنجم:
۳۱	فصل سوم: احاديث پيرامون ريش و ريش تراشي
۳۱	بخش اول: احاديث در مورد ريش گذاشتن
۳۱	حديث اول: ريش گذاشتن دستور خداست
۳۲	حديث دوم: ريش زينت حضرت آدم (عليه السلام) و فرزندان ذكور اوست
۳۲	حديث سوم: ريش گذاشتن عزت مرد است
۳۲	حديث چهارم: ريش نشانه مرد بودن و سبب عزت آقايمان است
۳۳	حديث پنجم: بر خلاف مشركين باشيد

- ۳۴ ..... حدیث ششم: اندازه ی ریش .....
- ۳۴ ..... بخش دوم: احادیث در مورد تراشیدن ریش .....
- ۳۴ ..... حدیث اول: تراشیدن ریش از مصادیق مثله است .....
- ۳۴ ..... حدیث دوم: تراشیدن ریش سیره مجوسی هاست .....
- ۳۵ ..... حدیث سوم: عمل قوم لوط .....
- ۳۵ ..... حدیث چهارم: تراشیدن ریش همراه با مسخ شدن .....
- ۳۵ ..... حدیث پنجم: دلیل حرمت ریش تراشی .....
- ۳۶ ..... بابت و وهابیت تراشیدن ریش را جایز می دانند .....
- ۳۷ ..... بخش سوم: منافع شانه کردن ریش ها .....
- ۳۷ ..... ۱۴ فائده شانه کردن ریش .....
- ۳۸ ..... ریش ها را نشستته شانه کنید .....
- ۳۸ ..... کمتر از حد عرفی نبودن .....
- ۳۹ ..... دعای وقت شانه کردن .....
- ۴۱ ..... فصل چهارم : ریش تراشی از دیدگاه دانشمندان و پزشکان .....
- ۴۱ ..... ۱- سخنان دکتر «ویکتور ژورژ» .....
- ۴۱ ..... ۲- سخنان دکتر (یعقوب صروف) و (فارس نمر) .....
- ۴۲ ..... ۳- مجله «المقتبس» .....
- ۴۲ ..... ریش تراشی جماعتی در انگلستان .....
- ۴۳ ..... ۵- تیغ کشیدن به ریش های تمامی کارکنان راه های آهن .....
- ۴۳ ..... ۶- شیوع ریش تراشی در کشورهای غربی .....
- ۴۴ ..... ۷- بعضی از پزشکان فرانسوی می گویند: .....
- ۴۴ ..... ۸- «هانسدیش» آلمانی می گوید: .....
- ۴۴ ..... ۹- «دکتر خوش منش»: .....
- ۴۵ ..... ۱۰- «دکتر صائبی» .....
- ۴۵ ..... ۱۱- جریان کارخانه تیغ سازی .....
- ۴۶ ..... نتیجه گیری .....
- ۴۷ ..... فصل پنجم: ریش تراشی از دیدگاه روان شناسی .....
- ۴۷ ..... اشاره .....
- ۴۸ ..... سؤال: چرا عده ای از ریش گذاشتن فرار می کنند؟ .....

- چند نکته بسیار مهم ----- ۴۹
- فصل ششم: فواید ریش گذاشتن از دیدگاه علم پزشکی ----- ۵۱
- اشاره ----- ۵۱
- ۱: مسدود کردن اشعه یووی ----- ۵۱
- ۲: یک فیلتر طبیعی ----- ۵۱
- ۳: کمک به جوان ماندن ----- ۵۲
- ۴: چین و چروک کمتر ----- ۵۲
- ۵: کاهش احتمال ابتلا به بیماری های لته ای ----- ۵۲
- ۶: مرطوب نگه داشتن پوست ----- ۵۳
- ۷: جلوگیری از عفونت های باکتریایی ----- ۵۳
- ۸: گرم نگه داشتن صورت و گردن در زمستان ----- ۵۳
- ۹: کاهش مو های زیرپوستی و فولیکولیت ----- ۵۴
- ۱۰: کاهش علائم آسم و آلرژی ----- ۵۴
- فواید ریش که مردان از آن بی خبرند ----- ۵۴
- حفاظت از پوست در زمستان ----- ۵۵
- مقابله با اشیای خارجی ----- ۵۵
- به تعویق انداختن ظهور علائم پیری ----- ۵۶
- حفاظت از سلامتی ----- ۵۶
- فواید ریش گذاشتن برای سلامتی از نظر اسلام ----- ۵۷
۱. ریش از شما در برابر سرما محافظت می کند ----- ۵۷
۲. ریش بر هویت شما به عنوان یک مرد تاکید می کند ----- ۵۷
۳. ریش معضل التهاب ناشی از اصلاح با تیغ را برطرف می کند ----- ۵۸
۴. ریش همچنین محافظ طبیعی نور خورشید است ----- ۵۸
۵. ریش باعث می شود در نظر زنان جذاب تر جلوه کنید ----- ۵۹
۶. ریش سلامت پوست صورت را بهبود می بخشد ----- ۵۹
۷. ریش همچنین پتانسیل آن را دارد که آلرژی ها و آسم را کاهش دهد ----- ۶۰
۸. ریش همچنین هویتی مشخص و متمایز برای شما فراهم می آورد ----- ۶۰
۹. ریش در واقع پوست شما را جوانتر می سازد ریش به خاطر حفاظتی که از پوست فراهم می آورد سلامت و جوانی آن را بهبود می بخشد؛ از محافظت در برابر لکه های پوستی گرفته، تا جوش. ----- ۶۰
۱۰. ریش از عفونت های باکتریایی و آلرژی های احتمالی پیشگیری می کند ----- ۶۱

۶۲	ریش گذاشتن شما را سالم تر می سازد !
۶۲	۱: از بیمار شدن جلوگیری می کند
۶۲	۲: عفونت را کاهش می دهد
۶۳	۳: علائم آسم و آلرژی را کاهش می دهد
۶۳	۴: نشانه های پیری را کم می کند
۶۳	۵: از پوست در برابر نور خورشید محافظت می کند
۶۶	فصل هفتم: شارب (سبیل)
۶۶	الف: نوشیدن آب با سبیل بلند از لحاظ بهداشتی
۶۷	روایات
۶۸	ب: عاقبت بلند نگه داشتن سبیل در کلام رسول الله (صلی الله علیه و آله)
۷۱	فصل هشتم: دیه تراشیدن ریش
۷۱	اشاره
۷۱	دیه آسیب رساندن به ریش
۷۳	فصل نهم: جویدن مو و امراض آن
۷۵	فصل دهم: داستانی آموزنده
۷۷	فصل یازدهم: فتاوی مراجع و علماء قدیم
۷۷	اشاره
۷۷	الف: بعضی از مراجع صریحاً فتوای به حرمت داده اند.
۷۸	ب: بعضی از مراجع بنا بر احتیاط واجب قائل به حرمت شده اند.
۷۹	فصل دوازدهم: فتاوی مراجع عصر حاضر و سه استفتاء
۷۹	۱: مرحوم آیت الله العظمی سید محمد حسینی شیرازی (قدس سره) :
۷۹	۲: مرحوم آیت الله العظمی شیخ اسماعیل صالحی مازندرانی (قدس سره) :
۷۹	۴: آیت الله العظمی حاج شیخ میرزا جواد تبریزی (قدس سره) :
۸۰	سه استفتاء درباره ریش و ریش تراشی
۸۳	نتیجه
۸۳	اجرت بابت تراشیدن ریش
۸۳	نکته ای به برادران:
۸۴	منابع و مأخذ
۸۶	درباره مرکز

دانستنی های علمی پیرامون ریش و ریش تراشی

مشخصات کتاب

سرشناسه : آقابابایی، مهدی، 1362 -

عنوان و نام پدیدآور : دانستنی های علمی پیرامون ریش و ریش تراشی / مولف مهدی آقابابایی.

مشخصات نشر : اصفهان: نورالحيات ، 1401.

مشخصات ظاهری : 72 ص. ؛ 21/5×14/5 س م.

شابک : 250000 ریال : 978-622-94323-6-5

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

یادداشت : کتابنامه: ص. 72.

موضوع : ریش -- جنبه های مذهبی -- اسلام

Beards -- Religious aspects -- Islam

ریش تراشی -- احادیث

Shaving -- Hadiths

ریش تراشی

Shaving

رده بندی کنگره : BP252/45

رده بندی دیویی : 297/636

شماره کتابشناسی ملی : 8833652

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فاپا

ص: 1

دانستی های علمی پیرامون ریش و ریش تراشی

مؤلف مهدی آقابابایی

ص: 2

بسم الله الرحمن الرحيم

ص: 3

اهدا:

به محضر حضرت بقيه الله الاعظم امام زمان حضرت حجة بن الحسن المهدي صاحب الزمان (عجل الله تعالى فرجه الشريف)

وبه مادر شهيده شان، ام الائمه، شفيعة روز محشر، ملكة اسلام، صديقة شهيدة حضرت فاطمه زهرا (عليها السلام).

ص: 4

فصل اول: تاریخچه ریش گذاشتن 11

الف: ریش در شریعت حضرت موسی (علیه السلام). 11

ج: کسانی که دستور تراشیدن ریش داده اند: 12

د: احترام ریش نزد درویشان: 13

و: داشتن ریش سیره انبیا (علیهم السلام) و دانشمندان اروپایی 13

فصل دوم: آیا قرآن اشاره ای به حرمت ریش تراشیدن کرده است؟ 15

فصل سوم: احادیث پیرامون ریش و ریش تراشی 19

بخش اول: احادیث در مورد ریش گذاشتن 19

حدیث اول: ریش گذاشتن دستور خداست 19

حدیث دوم: ریش زینت حضرت آدم (علیه السلام) و فرزندان ذکور اوست 20

حدیث سوم: ریش گذاشتن عزت مرد است 20

حدیث چهارم: ریش نشانه مرد بودن و سبب عزت آقایان است 20

حدیث پنجم: بر خلاف مشرکین باشید 21

حدیث ششم: اندازه ی ریش 22

بخش دوم: احادیث در مورد تراشیدن ریش 22

حدیث اول: تراشیدن ریش از مصادیق مثله است 22

حدیث دوم: تراشیدن ریش سیره مجوسی هاست 22

حدیث سوم: عمل قوم لوط 23

حدیث چهارم: تراشیدن ریش همراه با مسخ شدن 23

حدیث پنجم: دلیل حرمت ریش تراشی 23

باییت و وهابیت تراشیدن ریش را جایز می دانند 24

بخش سوم: منافع شانه کردن ریش ها 25

14 فائده شانه کردن ریش 25

ص: 5

ریش‌ها را نشسته شانه کنید 26

کمتر از حد عرفی نبودن 26

دعای وقت شانه کردن 27

فصل چهارم: ریش تراشی از نظر دانشمندان و پزشکان 29

1- سخنان دکتر «ویکتور ژورژ» 29

2- سخنان دکتر (یعقوب صروف) و (فارس نمر) 29

3- مجله «المقتبس» 30

9- ریش تراشی جماعتی در انگلستان 30

5- تیغ کشیدند به ریش‌های تمامی کارکنان راه‌های آهن 31

6- شیوع ریش تراشی در کشورهای غربی 31

7- بعضی از پزشکان فرانسوی می‌گویند: 32

8- «هانسد ریش» آلمانی می‌گوید: 32

9- «دکتر خوش منش»: 32

10- «دکتر صائبی» 33

11- جریان کارخانه تیغ‌سازی 33

نتیجه‌گیری 34

فصل پنجم: ریش تراشی از نظر روان‌شناسی 35

سؤال: چرا عده‌ای از ریش گذاشتن فرار می‌کنند؟ 36

چند نکته بسیار مهم 37

فصل ششم: فواید ریش گذاشتن از دیدگاه علم پزشکی 39

1: مسدود کردن اشعه یووی 39

2: یک فیلتر طبیعی 39

3: کمک به جوان ماندن 40

4: چین و چروک کمتر 40

5: کاهش احتمال ابتلا به بیماری های لته ای 40

ص: 6

7: جلوگیری از عفونت های باکتریایی 41

8: گرم نگه داشتن صورت و گردن در زمستان 41

10: کاهش علائم آسم و آلرژی 42

فواید ریش که مردان از آن بی خبرند 42

حفاظت از پوست در زمستان 43

مقابله با اشیای خارجی 43

به تعویق انداختن ظهور علائم پیری 44

حفاظت از سلامتی 44

فواید ریش گذاشتن برای سلامتی از نظر اسلام 45

1. ریش از شما در برابر سرما محافظت می کند 45

2. ریش بر هویت شما به عنوان یک مرد تاکید می کند 45

3. ریش معضل التهاب ناشی از اصلاح با تیغ را برطرف می کند 46

4. ریش همچنین محافظ طبیعی نور خورشید است 46

5. ریش باعث می شود در نظر زنان جذاب تر جلوه کنید 47

6. ریش سلامت پوست صورت را بهبود می بخشد 47

7. ریش همچنین پتانسیل آن را دارد که آلرژی ها و آسم را کاهش دهد 48

8. ریش همچنین هویتی مشخص و متمایز برای شما فراهم می آورد 48

9. ریش در واقع پوست شما را جوانتر می سازد 48

10. ریش از عفونت های باکتریایی و آلرژی های احتمالی پیشگیری می کند 49

ریش گذاشتن شما را سالم تر می سازد! 50

1: از بیمار شدن جلوگیری می کند 50

2: عفونت را کاهش می دهد 50

ص: 7

3: علائم آسم و آلرژی را کاهش می دهد 51

4: نشانه های پیری را کم می کند 51

5: از پوست در برابر نور خورشید محافظت می کند 51

فصل هفتم: شارب (سبیل) 54

الف: نوشیدن آب با سبیل بلند از لحاظ بهداشتی 54

روایات 55

ب: عاقبت بلند نگه داشتن سبیل در کلام رسول الله (صلی الله علیه و آله) 56

فصل هشتم: تراشیدن ریش دیه دارد 59

دیه آسیب رساندن به ریش 59

فصل نهم: جویدن مو و امراض آن 61

فصل دهم: داستانی آموزنده 63

الف: بعضی از مراجع صریحاً فتوای به حرمت داده اند. 65

ب: بعضی از مراجع بنا بر احتیاط واجب قائل به حرمت شده اند. 66

فصل دوازدهم: فتاوی مراجع عصر حاضر 67

سه استفتاء درباره ریش و ریش تراشی 68

سؤال 1: تراشیدن ریش و ماشین کردن آن که به نحو تراشیدن باشد چه حکمی دارد؟ 68

سؤال 2: آیا برای رشد بهتر ریش و یا به واسطه احساس خارش می توان آن را تراشید یا با ماشین ته زن اصلاح نمود؟ 69

سؤال 3: حد وجوب ریش گذاشتن چقدر است؟ 70

اجرت بابت تراشیدن ریش 71

منابع و مأخذ 72

ص: 8

خداوند تبارك و تعالى را شاکرم که با عنایات خاصه امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به حقیر توفیق دادند که جزوه ای درباره ریش و ریش تراشی بنویسم.

مباحث ای کتاب برگرفته از آیات قرآن، روایات حضرات معصومین (علیهم السلام)، روان شناسان، پزشکان و فتاوی مراجع بزرگوار تقلید می باشد.

کتاب فوق شامل دوازده فصل می باشد که عبارتند از:

فصل اول: تاریخچه ریش گذاشتن؛

فصل دوم: آیا قرآن اشاره ای به حرمت ریش گذاشتن نموده است؟

فصل سوم: احادیث پیرامون ریش و ریش تراشی؛

فصل چهارم: ریش تراشی از دیدگاه دانشمندان و پزشکان؛

فصل پنجم: ریش تراشی از دیدگاه روان شناسان؛

فصل ششم: فوائد ریش گذاشتن از دیدگاه علم پزشکی؛

فصل هفتم: شارب (سبیل)؛

فصل هشتم: دیه تراشیدن ریش؛

فصل نهم: جویدن مو امراض آن؛

فصل دهم: داستانی آموزنده؛

فصل یازدهم: فتاوی مراجع و علماء قدیم؛

فصل دوازدهم: فتاوی مراجع عصر حاضر و سه استفتاء .

هرگونه انتقاد و پیشنهاد را با حقیر در میان بگذارید.

امام زمان روحی فداه شاء الله این اندک را قبول نمایند.

مهدی آقابابایی / اصفهان

وقتی تاریخ ریش گذاشتن بررسی می شود، یک نوع افراط و تفریط در آن بوده به طوری که عده ای ریش خود را آنقدر بلند می کردند که به زمین کشیده می شده و افرادی را اسیر جمع آوری آن از زیر دست و پا می کردند. در مقابل برخی ریش خود را از ته می زدند، اسلام که روشش بر اساس استدلال و منطق است، این دو طریق را مطرود اعلام کرد و راه اعتدال و میانه روی را بر اساس آیه 143 سوره بقره و روایات متعدد برگزید و اکنون به نمونه هایی از آن در تاریخ توجه فرمائید.

الف: ریش در شریعت حضرت موسی (علیه السلام)

عبرانیان از زمان های بسیار قدیم ریش می گذاشتند و بر طبق شریعت حضرت موسی (علیه السلام) مجاز به تراشیدن ریش نبودند و کندن ریش نزد آنان علامت تحقیر و بی احترامی بود. حضرت موسی (علیه السلام) با مردانی از بنی اسرائیل به کوه طور رفت و دستور فرمود که: بعد از دعای من آمین بگوئید. از جمله دعاهای حضرت نفرین بر کسانی بود که ریش خود را می تراشیدند. (1)

ب: سلاطین و علماء

سلاطینی از بابل، آشور، ایران و یونان قدیم ریش خود را فر می دادند و در مجسمه های داریوش بزرگ و حکمایی مانند افلاطون، ارسطو و سقراط این موضوع مشهود است.

ص: 11

1- . اولین دانشگاه و آخرین پیامبر (صلی الله علیه و آله)، ج 15، ص 243-263، و ریش تراشی، ص 12 و 13.

برخی فراعنه مصر سنگ های قیمتی و مروارید به ریش خود می آویختند و آن سنگ ها را مانند خنجر، نوک تیز می کردند و گاهی با آن سنگ ها ریش ها را اصلاح می کردند.

معروف است که ریش «سلطان سنجر» آنقدر طول و عرض داشت که زمان شکار و تیراندازی غلامان می دویدند و ریش شاه را که به زمین می رسید با پارچه ای بسته و به پشتش گره می زدند.

ریش «فتحعلی قاجار و دربارانش» آنقدر بزرگ بود که در زمان تیراندازی آن را می بستند.

زمانی ریش ها را به شکل خاصی مانند توپی، دم کبوتری، مربع و مستطیل حالت و شکل می دادند.

«عباد» برادر «عبدالله بن زیاد» ریش طویلی داشته و «ضیاءالدین قزوینی» استاد «سعدالدین تفتازانی» ریشش آنقدر طولانی بود که به کفش هایش می رسید و در خواب آن را کیسه می کرد و چون بر مرکب سوار می شد، باد آن را متفرق نمود و مردم را متوجه خود می ساخت.

مردم یونان و روم قدیم همه ریش داشتند، اما کم کم در ایام شادی ریش تراشی معمول گردید. اما در نزد ایرانیان ریش مرسوم بوده است.

ج: کسانی که دستور تراشیدن ریش داده اند:

اولین کسی که فرمان ریش تراشی دسته جمعی صادر کرد «اسکندر مقدونی» بود. و دومین نفر که این دستور را داد «فیلیپ هفتم» در اسپانیا و سومین نفر «پطر کبیر» در روسیه بود. و او چنان سخت گرفت که کسانی را

که دارای ریش بودند جریمه می کرد و چهارمین نفر «شاه عباس صفوی» در ایران بود.

د: احترام ریش نزد درویشان:

قلندران و درویشان در عراق موی سر و ابرو را می تراشیدند و در ایران تاری از موی ریش و سبیل را به عنوان ارادت و دوستی و مردی و یا برای شرط نذر برای یکدیگر ارسال می کردند و یا گرو می گذاشتند.

در يك دوره طولانی اگر ریش کسی را می کنند آنقدر توهین آمیز بود که مرگ را بر آن ترجیح می داد و ریش داشتن را مورد احترام قرار می دادند (ولی عصر خودمان را ببینید که هر کس ریش بگذارد به او لقب اُمَل و عقب افتادگی می دهند) و چه بسا بعضی دولت ها ریش انسان های مجرم را می تراشیدند و تبعیدش می کردند و یا پیاده و سواره در شهر در معرض تماشای عموم قرار می دادند. (1)

و: داشتن ریش سیره انبیا (علیهم السلام) و دانشمندان اروپایی

سیره انبیا و ائمه اطهار (علیهم السلام) و ادیان الهی و علما گذاشتن ریش بود و از تراشیدن آن نفرت داشتند و در بین دانشمندان جهان از جمله اروپا و سلاطین بسیاری از آنها به پیامبران در ریش گذاشتن اقتدا می کردند از جمله دانشمندان اروپایی که ریش داشته اند و عکس هایشان در کتاب ها و موزه ها موجود است عبارتند از:

ص: 13

1- . اولین دانشگاه و آخرین پیامبر (صلی الله علیه و آله)، ج 15، صص 243 تا 263، و کتاب ریش تراشی، ص 13-16 .

- 1- پاستور فرانسوی، ماریونی (مخترع ماشین چاپ)؛
- 2- کوری پیر (فیزیک و شیمیدان فرانسوی کاشف رادیوم)؛
- 3- تارینه (بزرگترین استاد معالجه امراض)؛
- 4- یوکا من شامپیو نبر (نخستین کسی که عمل فتق را انجام داد)؛
- 5- دکتر پرفسور امیل (مکتشف سرم معالجه دیفتری)؛
- 6- لیستر (جراح انگلیسی)؛
- 7- ژیرار (مخترع ماشین های بافت کتان)؛
- 8- گرام (زنوب) (الکتریسین بلژیکی و مخترع دینام های صنعتی برق). [\(1\)](#)

ص: 14

1- . ریش تراشی، ص 16 و 17.

فصل دوم: آیا قرآن اشاره ای به حرمت ریش تراشیدن نموده است؟

اشاره

جواب: آری، در چهار الی پنج آیه از قرآن می‌رساند که تراشیدن ریش حرام است.

آیه اول:

« وَ مَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَ مَا نَهَاكُمُ عَنْهُ فَانْتَهُوا ؛ آنچه را پیغمبر برای شما آورده (از حکم) آن را بگیرید و از آنچه شما را نهی فرموده است خودداری کنید. » (1).

آیه دوم:

« قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَ مَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ؛ ای پیامبر به امت خود بگو، راست گفت: خدا از آئین پاک ابراهیم پیروی کنند. » (2).

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

وقتی خداوند حضرت ابراهیم (علیه السلام) را خوب مورد امتحان قرار داد به اینکه فرزندش اسماعیل را ذبح کند، حضرت ابراهیم (علیه السلام) پس از بیدار شدن تصمیم بر ذبح فرزند خویش گرفت و پروردگار هم به جهت پاداش حضرت ابراهیم (علیه السلام) فرمود:

«پروردگار هم به جهت پاداش به حضرت ابراهیم (علیه السلام) فرمود: ما تو را امام بر مردم قرار دادیم و سپس «حنیفیت» یعنی پاکیزگی که ده چیز پاکاست را بر او نازل کرد، حضرت هم آنها را با خود آورد که تاکنون نسخ نشده

ص: 15

1- . حشر / 71 .

2- . آل عمران / 95 .

و تا روز قیامت هم نسخ نشده و تا روز قیامت هم نسخ نخواهد شد که پنج چیز آن راجع به سر و عبارت است از:

1- گرفتن شارب(سبیل)، 2- ریش گذاشتن، 3- تراشیدن موی سر، 4- مسواک کردن، 5- خلال نمودن.

و پنج چیز دیگر آن مربوط به بدن است که عبارتند از:

1- تراشیدن موهای زائد بدن، 2- ختنه کردن، 3- ناخن گرفتن، 4- غسل جنابت، 5- طهارت با آب. (1)

و خداوند تبارك و تعالی می فرماید:

آیه سوم:

«أَنْ اتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا؛ اى رسول ما از آئین حنیف و پاک حضرت ابراهیم (علیه السلام) تبعیت کن.» (2)

و معلوم شد یکی از احکام این آئین ابراهیمی گذاشتن ریش است.

آیه چهارم:

«وَ إِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ؛ و هنگامی که ابراهیم را پروردگارش به تکالیفی آزمایش کرد، پس او همه را به طور کامل به انجام

رسانید.» (3)

آیه پنجم:

«وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ؛ و خودتان را به دست خودتان به هلاکت نیندازید.» (4)

ص: 16

1- . وسائل الشیعه، ج 1، ص 423.

2- . نحل / 123.

3- . بقره/ 124.

4- . بقره / 195.

چون تراشیدن ریش دارای امراضی است لذا قرآن هم اشاره دارد که نباید کسی خود را به هلاکت بیندازد، آن هم به دست خود و به امراض آن در فصل اول اشاهر نمودیم. سپس با توجه به این 5 آیه فوق و فرمایش امام صادق (علیه السلام) روشن شد که ما باید تبعیت کنیم از آئین حضرت ابراهیم (علیه السلام) و باید ریش بگذاریم و آن را چیزی زائد و بد در بدن ندانیم.

ص: 17

فصل سوم: احادیث پیرامون ریش و ریش تراشی

بخش اول: احادیث در مورد ریش گذاشتن

حدیث اول: ریش گذاشتن دستور خداست

خسرو پرویز پادشاه ایران برای باذان (پادشاه یمن) نامه نوشت که دو نفر از مردان دلیر خود را به مدینه بفرست تا پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) را به خدمت ما بیاورند، باذان دو نفر به نام های «بانویه» و «خرخسک» را به مدینه حضور پیامبر فرستاد.

این دو نفر وارد مدینه شده و حضور پیامبر (صلی الله علیه و آله) رسیدند بانویه به عرض رساند که پادشاه ایران (کسری) برای پادشاه یمن «باذان» نامه نوشته و فرمان داده دو نفر از مردان خود را به سوی شما فرستد شما را به خدمتش ببرند، باذان هم ما را فرستاده تا با هم به حضور پادشاه ایران برویم، اگر این پیشنهاد را می پذیرید، نامه ای برای سلطان ایران می نویسم و در آن نامه سفارش شما را می کنم که اذیت و آزاری به شما نرساند. و الا خودتان می دانید که کسری شما را کشته و بلاد شما را نیز ویران می کند، این دو نفر که حضور پیامبر (صلی الله علیه و آله) رسیده بودند ریش های خود را تراشیده و سیل های خود را گذاشته بودند، حضرت از روی کراهت فرمودند: وای بر شما! چه کسی شما را به این وضع امر کرده؟

گفتند: خدای ما کسری، پس حضرت فرمودند:

« لَكِنَّ رَبِّيَ أَمَرَنِي بِإِعْفَاءِ لِحْيَتِي وَقَصِّ شَارِبِي؛ لَكِنَّ خَدَايَ مِنْ بِيْهِ مِنْ أَمْرٍ نَمُوْدَةٌ كَيْ رِيْشِمَ رَا بِيْغْدَارِمَ وَسَيَلِمَ رَا كُوْتَاهُ كُنْمُ. » (1)

ص: 19

حدیث دوم: ریش زینت حضرت آدم (علیه السلام) و فرزندان ذکور اوست

ابن مسعود از نبی اکرم (صلی الله علیه و آله) روایت کرده: چون خداوند متعال توبه حضرت آدم (علیه السلام) را قبول کرد، جبرئیل نزد او آمد و گفت: من فرستاده خدا به سوی تو هستم خدا به تو سلام می رساند بعد خود جبرئیل گفت: زنده بدارد تو را خدا و خندان سازد تو را خدا. پس حضرت آدم (علیه السلام) سجده کرد، سپس سر از سجده برداشت و رو به طرف آسمان گفت: پروردگارا جمال مرا زیاد کن، صبح که شد ریش سیاهی در صورت او روئیده شده بود با دست آنها را گرفت و عرض کرد: پروردگارا این چیست؟

خطاب شد: این ریش است که زینت دادم تو را و فرزندان پسر تو را به آن تا روز قیامت. (1)

حدیث سوم: ریش گذاشتن عزت مرد است

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

بیرون آمدن مو بر صورت باعث عزت مرد است؛ زیرا که به واسطه آن از حد کودک بودن و شباهت به زن داشتن بیرون می آید. (2)

حدیث چهارم: ریش نشانه مرد بودن و سبب عزت آقایان است

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: زمانی که انسان به حد بلوغ رسید، اگر مرد بود مو در صورت او روئیده می شود که این موهام علامت مرد بودن و هم موجب عزت او خواهد بود.

ص: 20

1- . بحار الانوار، ج 73، ص 110، ح 8.

2- . منتهی الآمال، ج 2، ص 75 .

به وسیله آن از مرحله کودکی و از شباهت داشتن به زنان خارج می شود و اگر زن بود در صورت او موروثیده نمی شود تا اینکه زیبایی و طراوتی که تحریک کننده مردان است به ازدواج و در سایه آن تولید نسل و بقاء انسان انجام می گیرد باقی بماند.

سپس حضرت فرمودند: اگر مو در صورت مردی روئیده نشود آیا در شکل کودکان و زنان نمی ماند. بعد فرمودند: دیگر وقار و شکوهی در او دیده نمی شود. (1)

در ادامه حدیث آمده است که مُفضل عرض کرد: من عده ای از مردها را دیده ام که در سن پیری از صورتشان موروثیده نمی شود. حضرت فرمودند: «این به خاطر اعمالی است که در قبل از شماها سر زده است و خدا به بندگان خویش ظلم نمی کند». (2)

حدیث پنجم: بر خلاف مشرکین باشید

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرموده اند:

بر خلاف مشرکین باشید سیل ها را از ته کوتاه کنید و محاسن را بلند بگذارید. (3)

ص: 21

1- . بحار الانوار، ج 3 ، ص 62، و توحید مفضل، ص 48 و 49.

2- . انفال / 51.

3- . میزان الحکمه، ج 11، ص 5305، ح 18142، و صحیح مسلم، ج 1، ص 221، باب 16.

حدیث ششم: اندازه ی ریش

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«مَنْ زَادَ مِنَ اللَّحْيَةِ عَلَى الْقَبْضَةِ فَيَبِي النَّارَ؛ كَسَى رَيْشًا أَوْ بَلَنْدَةً أَوْ يَكُ قَبْضُهُ دَسْتًا بَاشَدَ، جَايْغَاهُشَ فِي جَهَنَّمَ خَوَاهِدُ بُوَدَ» (1).

بخش دوم: احادیث در مورد تراشیدن ریش

حدیث اول: تراشیدن ریش از مصادیق مثله است

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرموده اند:

تراشیدن ریش از مثله است و هر که مثله کند لعنت خداوند بر او باد. (2)

حدیث دوم: تراشیدن ریش سیره مجوسی هاست

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرموده اند:

همانا مجوسی ها ریش های خود را می زدند و سیبیل ها را نمی زنند، اما ما سیبیل های خود را می زنیم ولی ریش های خود را نمی زنیم و این فطرت دین است و تغییر نمی کند.

در روایتی دیگر آمده که: «سیبیل های خود را بزیند و ریش های خود را نتراشید و خود را شبیه آتش پرست ها قرار ندهید». (3)

ص: 22

1- . مکارم الاخلاق، ص 68.

2- . منتهی الآمال، ج 2، ص 72.

3- . بحار الانوار، ج 73، ص 111-112.

حدیث سوم: عمل قوم لوط

قوم لوط مردمی آلوده و ناپاک بودند که خداوند سبحان در اثر عمل شنیع لوط آنها را نابود ساخت و یکی از اعمالی که سبب نازل شدن عذاب بر آنها شد تراشیدن ریش بود.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرموده اند:

ده عمل زشت و گناه باعث عذاب قوم لوط شد، یکی عمل لوط و آن حضرت بقیه اعمال آنها را شمرد تا اینکه فرمود: و تراشیدن ریش و بلند گذاشتن سبیل ها دو عمل و گناهی بود که سبب از بین رفتن قوم لوط شد. (1)

حدیث چهارم: تراشیدن ریش همراه با مسخ شدن

حضرت علی (علیه السلام) فرمودند:

در زمان گذشته گروهی ریش تراشیدند و سبیل ها را می تابیدند حق تعالی ایشان را مسخ کرد. (2)

خوب به این حدیث توجه فرمائید ببینید که مولا امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) می فرماید: عده ای به خاطر اینکه ریش خود را تراشیدند مسخ شدند.

حدیث پنجم: دلیل حرمت ریش تراشی

علامه محمد باقر مجلسی (قدس سرّه) به نقل از مرحوم کلینی (قدس سرّه) از حبابه الوالییه روایت کرده که می گوید:

ص: 23

1- . مستدرک الوسائل، ج 1، ص 407.

2- . حلیة المتقین، ص 187، و بهترین ارمان، ص 101.

دیدم حضرت علی (علیه السلام) را در جلو لشکر با تازیانه ای فروشنندگان ماهی جری و مار ماهی و ماهی زمیر و ماهی طافی (انواع ماهی های حرام گوشت) را می زدند و می فرمودند: ای فروشنندگان مسوخ بنی اسرائیل و بنی مروان! پس فُرات بن اخنف بلند شد و عرض کرد: یا علی! لشکر بنی مروان چه کسانی هستند؟

حضرت فرمودند:

«أَقْوَامٌ حَلَقُوا اللَّحْيَ وَفَتَلُوا الشَّوَارِبَ فَمُسِخُوا؛ اقوامی بودند که ریش هایشان را می تراشیدند و سیل ها را تاب می دادند و خدا هم ایشان را مسخ نمود. (در اثر این دو گناه مسخ شدند و به شکل حیوانات در آمدند).⁽¹⁾

بایبیت و وهابیت تراشیدن ریش را جایز می دانند

او در اقدس ص 42 می گوید: پوشیدن لباس ابریشم برای مردها حلال است و محدود شدن در لباس و ریش برداشته شود شما در پوشیدن هر نوع لباس و تراشیدن ریش آزادید.⁽²⁾

ص: 24

1- . اصول کافی، ج 1، ص 346؛ و بحار الانوار، ج 73، ص 112، ح 11؛

2- . بایب گری و بهائی گری، ص 194.

بخش سوم: منافع شانه کردن ریش ها

مخفی نماند کسی که ریش خود را می تراشد (به هر نحوی که باشد با تیغ یا ماشین) از این منافع بی بهره است و از بسیاری از فوائد و برکات شانه کردن ریش به دور است. و شانه کردن ریش دارای منافع است که از روایات و احادیث اهل بیت (علیهم السلام) به آن ها اشاره شده است :

14 فائده شانه کردن ریش

- 1- مورا نیکو می کند؛
- 2- حاجت را بر می آورد؛
- 3- در (نیروی) صُلب او می افزاید؛
- 4- بلغم را دفع می کند؛
- 4- دندان را محکم می کند؛
- 5- حافظه را زیاد می کند؛
- 6- شانه کردن ریش پی هر وضو فقر را بر طرف می کند؛
- 7- درد را از جسد بیرون می کند؛
- 8- کرم را از بینی دور می کند؛
- 10 و 11- گوشت و لثه بین دندان و لثه را پاک می کند؛
- 12- هر کس ریش خود را 70 بار شانه کند یکبار یکبار، شیطان چهل روز نزدیک او نیاید؛
- 13- زرداب را خاموش می کند؛
- 14- با شانه عاج (استخوان فیل) شانه کردن ، مورا در سر می رویاند. [\(1\)](#)

ص: 25

ریش ها را نشسته شانه کنید

1- امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

هر کس ایستاده محاسنش را شانه کند، قرض او را فرا می گیرد. (1)

2- امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

در حمام محاسنت و موهایت را شانه نکن که مورا سست می کند. (2)

3- حضرت علی (علیه السلام) می فرماید:

شانه کردن ایستاده فقر می آورد. (3)

4- حضرت امام کاظم (علیه السلام) می فرماید:

شانه کردن ریش در حال ایستاده دل را ضعیف و در حال نشسته دل را قوی می کند. (4)

کمتر از حد عرفی نبودن

ریش باید کمتر از حد عرفی نباشد. یعنی اینکه در عرف بگویند: فلانی ریش دارد و این معنا وقتی تحقق پیدا می کند که موی صورت به اندازه ای بلند باشد که بتوان با سر انگشتان آنها را گرفت.

ص: 26

1- . بهترین ارمغان، ص 102.

2- . بهترین ارمغان، ص 102.

3- . همان، ص 102.

4- . بحار الانوار، ج 73، ص 115، ح 16.

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَلْبَسْنِي جَمَالًا فِي خَلْقِكَ وَزِينَةً فِي عِبَادِكَ وَحَسِّنْ شِعْرِي وَبَشِّرِي وَلَا تَبْتَلِينِي بِالنِّفَاقِ وَارْزُقْنِي
الْمُهَابَةَ بَيْنَ بَرِيَّتِكَ وَالرَّحْمَةَ مِنْ عِبَادِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» (1).

ص: 27

1- . بجار الانوار، ج 73، ص 116، ح 17.

فصل چهارم : ریش تراشی از دیدگاه دانشمندان و پزشکان

1- سخنان دکتر « ویکتور ژورژ »

بعضی از مردم ریش داشتن را نمی پسندند و غافل هستند که ریش داشتن انفع و اولی است. به درستی که طیب حاذق و مشهور «ویکتور ژورژ» عقیده اش این است که ریش دارا بودن فوائد بسیار بزرگی دارد و محقق است که ریش داشتن دهان را محافظت می نماید از امراضی که متوجه بدن و اطراف آن است و هم منع می نماید رطوبت های زائده ای را که متوجه به جوانب دهان می شود و نگاهداری می کند و از استخوان های دندان ها و غده هایی که چشمه لعاب های دهان است. (یعنی محافظت می کند از لثه ها و یا غده هائی که در لثه ها است). (1) در کتاب تراش ریش از نظر بهداشت صفحه 20 آمده است که ایشان درباره فائده ریش می گوید: ریش موجب حفظ دندان ها و غدد بزاقی خواهد شد. (2)

2- سخنان دکتر (یعقوب صروف) و (فارس نمر)

به تحقیق از برای موهای ریش و سیل فایده هایی بزرگ است:

اولاً: در منع از رسیدن ریزه های غبار به حلق از راه بینی و دهان.

ثانیاً: در منع از رسیدن هوای سرد به اطراف گلو و حلق. و روایت شده که ناخدایان و کشتیپانان فرنگ که به سوی قطب شمال سفر نموده اند

ص: 29

1- . تاریخ آمریکا، نویسنده: سجعان مارونی نصرانی، ص 160.

2- . ریش تراشی، ص 37 اسدالله محمدی نیا.

برای جستجوی از سیاح مشهود (فرنگلین) پس در آن یخچال ها و هواهای سوز و زمین های سرد سیر قطب خیلی سرمای سوزناك بر آنها شدید شد. ولی هیچ يك مبتلا به مرضی نشدند بدین جهت که موهای سر و ریش می پوشانید سر و روی آنها را و دور می کرد سوز سردی را از حلق و گلویشان. سپس چون برگشتند به سرزمین انگلستان که نسبتاً به جای های قطب گرمسیر و قشلاق می باشد پس تمامی آنها ریش های انبوه خود را تراشیدند. فوری يك هفته نگذشته تمامی آنها مریض و بیمار شدند به سبب چائیدن استخوان های گلو و اعضای حلق و دهان. (1)

3- مجله «المقتبس»

در مجله المقتبس مطبوعه شهر دمشق اثبات نموده که: تیغ های ریش تراشان ناقل امراض و باعث سرایت دردهاست به چهره و صورت مردان تندرست که عادت به تراشیدن ریش نموده اند. (2)

-4

ریش تراشی جماعتی در انگلستان

بر علیه و ضد عادت ریش تراشی، جماعتی در انگلستان انجمن نموده اند سخت جلوگیری می نمایند از کار کردن تیغی بر رخسار ریش تراشان و از جمله تعلیم های اسلامی این جماعت است، سعی و تلاش در این که مردمان را وادار کنند به رها ساختن ریش و ترك تراشیدن آن به جهت این است که تیغ های دلاکان مایه سرایت و تعدی امراض مسریه است بهلب

ص: 30

1- . مجله مقتطف، ص 538، سال 1958 میلادی.

2- . مجله المقتبس ، مجلد ششم، ص 144.

و دهان و چهره و گلوی ریش تراشان. و به درستی که این انجمن ورقه ای را چاپ نموده و بر بزرگان انگلیس و لوردهای ایشان قسمت و بخشش (بخش) نموده و ایشان را به مساعدت خود خوانده که رها بسازند ریش های خود را تا این که عموم ملت تقلید آنها و پیروی بنمایند و در این ورقه منشور دو صورت چاپ نموده یکی تمثال مردی که ریش خود را تراشیده است و در او جمیع زشتی ها و بدی ها را نمایش داده و دیگری تمثال مردی که ریش خود را رها ساخته و در او جمیع زیبایی ها و خوبی ها را جلوه و نمایش داده اند. (1)

5- تیغ کشیدن به ریش های تمامی کارکنان راه های آهن

در زمانی ریش های تمامی کارکنان راه های آهن را در موسم زمستان تراشیدند، پس قسم بیشتر آنان مبتلا به درد دندان و اماس و اورام سختی شدند، در غده هایی که چشمه های لعاب گلو و دهان است و نیز گفته که: طیب دیگری معالجه کرد کسانی که مبتلای برشح یعنی درد زکام شده بودند، همین که ایشان را امر فرمود به رها کردن ریش های خود، آنها هم به امر او گوش نموده ریش گذاشتند (به صحت کامیاب شدند). (2)

6- شیوع ریش تراشی در کشورهای غربی

در روزنامه العدل سال 1911 میلادی آمده است که: در سال 1911 میلادی بعثت شیوع ریش تراشی در کشورهای غربی و کشف مضرات آن

ص: 31

1- . روزنامه العدل ، ش 132 ، تاریخ 21 نوامبر ، سال 1911 میلادی.

2- . تاریخ آمریکا ، ص 160.

عده ای از اطباء و دانشمندان اروپا برای مبارزه با ریش تراشی در انگلستان تشکیل جلسه داده و برای حفظ بهداشت عمومی از این عمل نشریاتی منتشر نمودند و بدین وسیله مردم را متوجه ضررهای تیغ های صورت تراشی نموده، ضمناً برای نتیجه گرفتن به دولت نیز پیشنهاد دادند که جهت حفظ بهداشت عمومی جدا از این کار جلوگیری نماید. (1)

7- بعضی از پزشکان فرانسوی می گویند:

تیغ ها (و ماشین های) ریش تراشان ناقل امراض و باعث سرایت دردهاست و ریش تراشی، چهره و صورت مردان سالم را از بین می برد. (2)

8- «هانسد ریش» آلمانی می گوید:

ریش برای مرد زینت است. (3)

9- «دکتر خوش منشی»:

پوست بدن و موها بهترین مانع برای ورود میکروبها می باشند. و موی صورت کاملاً از ورود میکروب ممانعت می کند. خراش پوست به وسیله تراشیدن موجب پیدا شدن راهی برای وارد شدن میکروب هاست.

موی صورت حافظ زیبایی و سلامتی آن است زیرا در اثر زیاد تراشیدن، سلول های صورت فرسوده شده، و به دنبال آن علائم پیری و چروک به

ص: 32

1- . روزنامه العدل، ش 132، تاریخ 21 نوامبر، سال 1911 میلادی.

2- . ریش تراشی، ص 38.

3- . همان، ص 38.

زودی در صورت ظاهر می‌گردد. (کسانی که ریش دارند، از صورت سفید و لطیف تری برخوردارند). به علاوه کسانی که ریش خود را می‌تراشند به خاطر زبری و خشن بودن صورتشان کودکانشان مانع بوسیدن آنها می‌شوند. (1)

10- «دکتر صائبی»

در رشته «فیزیولوژی» (2)

ثابت شده بیضه مرد علاوه بر موادی که با اسم ترشح منوی به خارج می‌ریزد، دارای ترشح درونی است که داخل خون شده، علائم بلوغ و نشانه مردی که یکی از آن روئیدن موی صورت است به وسیله همین ترشح درونی است. چنانچه برخی که فاقد بیضه هستند از داشتن موی صورت و چهره زیبا بی‌بهره‌اند. بنابراین موی صورت یکی از نشانه‌های مردی است و مردان و نوابغ عالم سعی داشته‌اند علاوه بر صدها خصلت انسانی، این نشانه را در خود حفظ کنند. (3)

11- جریان کارخانه تیغ سازی

«پل کن ریش» شخصی است که دارای کارخانه تیغ سازی بوده، و روزی پانصد هزار تیغ استخراج می‌کرده و سال‌ها ریش میلیون‌ها انسان را با این وسیله تراشیده است. ولیکن بزرگی و زیبایی خود را در ریش گذاشتن دانسته و در تمام مدت عمرش از تراشیدن موی صورتخویش

ص: 33

1- ریش تراشی، ص 39 به نقل از تراش ریش از نظر بهداشت، ص 20.

2- فیزیولوژی: علمی است که دربارهٔ اعضای بدن جانداران بحث می‌کند.

3- ریش تراشی، ص 40.

از این یازده مطلب و مقاله از لحاظ علمی و پزشکی ثابت شد که تراشیدن ریش دارای امراضی است و گذاشتن آن جلوگیری می کند از امراض مختلفی.

نتیجه گیری

اگر کسی از روی انصاف و عدل در کتب و در مطبوعات تازه و کهنه آسیا و اروپا نظر و اندیشه نماید، به مقالاتی دست خواهد یافت که به زشتی های ریش تراشی و خوبی های گذاشتن آن اشاره و اثبات شده است. و معلوم شد که ریش تراشی مایه سرایت ناخوشی های سخت و مظهر زشتی های خلقت و سبب سرما خوردن و چائیدن استخوان های چهره و گلو و مرض های اعضای حلق و فکین می شود. و هم باعث امراض زکامی و رشحی و لقوه در دندان و اورام غدد لعابیه و غیر آن می گردد.

و همچنین ریش گذاشتن مایه محافظت دهان و قوت تکلم و فصاحت گفتار و مانع رطوبات زائده حلق و حافظ وظائف غده های لعابی می باشد و سبب قوت و محافظت استخوان های چهره و اعضای گلو و دهان و گرم نگه داشتن آنها است. و نیز مانع از رسیدن غبار نرم و هواهای سرد و ناساز به سوراخ های بینی و دهان می شود.

ص: 34

روان شناسان ثابت کرده اند که: انسان دارای قوه مغناطیسی است که اثر آن مخصوصاً در چشم ها مشهود است و به سبب نگاه کردن زنان به مردان و بالعکس این قوه تقویت شده و غریزه جنسی را در دو طرف (مرد و زن) تحریک می کند.

سیفلیس و سوزاک و دردهای دیگر که در اثر شیوع فحشاء در برخی جوامع می بینیم در اثر این قوه جاذبه می باشد. بدیهی است که تراشیدن ریش از ته و صورت را براق کردن، سبب تقویت قوه جاذبه شده و تحریک و کشش های مغناطیسی را بین زنان و مردان افزایش می دهد.

طبق نظریه علم فیزیولوژی و پسیکولوژی (1)

نیروی شهوت از سن پانزده سالگی به بعد رو به افزایش است و تا بیست و پنج سالگی ادامه دارد، هر چه انسان که از سن پانزده سالگی بالا می رود سیمای او بر افروخته و روشن تر می گردد و در چشم مرد و زن شیفتگی مخصوصی پیدا می شود. از همین سال هاست که موی صورت روئیده خواهد شد و این روئیدن موی صورت و تراشیدن آن مانع برخی مفاسد اخلاقی میان زنان و مردان شده و تا حدودی از پیش آمدن مسائل سوء شهوانی جلوگیری می نماید. بر عکس مرد با تراشیدن ریش زنان و دختران را بیشتر متوجه خود می سازد و در شیوع فحشاء و تحریک غریزه جنسی نقش موثری دارد. (2)

ص: 35

1- . پسیکولوژی: علمی که مربوط به روح و روان انسان بحث و تحقیق می کند.

2- . ریش تراشی، ص 42 به نقل از تراش ریش از نظر بهداشت، ص 40.

سؤال: چرا عده ای از ریش گذاشتن فرار می کنند؟

عده ای به خاطر نداشتن آگاهی و برخورد نادر نبودن از ایمان قوی و از همه بیشتر به خاطر مسخره شدن مقدمات مثل حجاب و ریش و ... توسط انسان های جاهل سعی می کنند به خاطر در امان ماندن از حملات و طعن آنها ریش خود را بزنند، و برای تراشیدن ریش خود بهانه هایی بیاورند. لذا این افراد گاهی می گویند که ما به خاطر رعایت بهداشت صورت خود را می تراشیم در حالی که می توان ریش داشت و بهداشت را هم رعایت کرد و اگر واقعاً مسئله بهداشت مطرح است، چرا موهای سرشان را نمی زنند.

و گاهی می گویند: مسئله ریش گذاشتن مربوط به صدر اسلام می باشد به خاطر اینکه عربستان منطقه گرم و سوزانی بوده، اسلام برای حفظ پوست صورت دستور گذاشتن ریش را داده، این توجیه هم بطلانش با آن همه دلیل بر ضررهای تراشیدن ریش روشن است.

عده ای برای اطاعت نمودن از همسر خود این فعل را انجام می دهند. و عده ای هم به خاطر تقلید از دیگران. شاعر چه زیبا سروده است:

خلق را تقلیدشان بر باد داد *** ای دو صد لعنت بر این تقلید باد

عده ای هم به خاطر غفلت از زیان های بهداشتی آن و عده ای هم به دلیل زیبایی چهره خود را قلع و قمع نمودن موی صورت داشتن می دانند.

و عده ای برای فرار از ریش گذاشتن می گویند: انسان کارهای دیگرش را درست کند در حالی که این حرف هم درست نیست؛ زیرا اسلام مجموعه ای از دستورات حیات بخش است که باید واجبات آن را عمل کرد و محرماتش را ترك کرد، وقتی ریش تراشی حرام شد، باید انجام نداد و این توجیهاات پذیرفته نیست.

1- بر اساس اینکه اسلام به نظم و مرتب بودن انسان در تمام مراحل زندگی سفارش نموده، شایسته است انسان مسلمان محاسن خود را مرتب شانه نماید و از ژولیدگی و بی‌قوارگی ریش هایش جلوگیری نماید تا با ظاهری زیبا و پاکیزه سبب ترغیب مردم به دین گردد.

روایات پیرامون شانه کردن ریش، در فصلی جداگانه خواهد آمد.

2- امکان دارد بعضی از اشخاص نخواستند محاسن بلند یا معمولی داشته باشند، چنین افرادی می‌توانند ریش‌های خود را طوری کوتاه کنند که عرفاً ریش دار بودن صدق کند. آنچه در اسلام حرام می‌باشد زدن ریش از ته است و دیگر فرقی بین ماشین و تیغ نیست.

3- روایاتی که در فضیلت ریش گذاشتن می‌آوریم روشن می‌کند که اسلام ضمن بهاء دادن به معنویت و باطن به ظواهر بسیار اهمیت می‌دهد. لذا یک مسلمان وظیفه دارد هم در جهت معنویت و ارتقاء مکارم اخلاق تلاش نماید و هم ظواهر خود، خانه و خانواده اش را بر اساس گفته‌های ائمه اطهار (علیهم السلام) حفظ نماید و اگر نتوانست در جهت باطن و پرورش روح رشد کند لااقل ظواهرش را اسلامی نگه دارد، نه اینکه بگوید: اکنون که من از جهت معنوی و اخلاقی مشکل دارم پس ظاهر را درست کردن چه فایده ای دارد و با تراشیدن ریش گناهی را بر سایر گناهان بیفزاید.

اشاره

زمانی که یک چیزی رایج و مُد می شود، احتمالاً افراد زیادی به سمت آن می روند که انجامش دهند. این روزها شاید دور و بر خودتان متوجه شده باشید که مردهای بیشتری روی صورت خود ریش می گذارند. در واقع سلیقه ها به سمتی می رود که صورت با ریش بهتر دیده می شود و جلوه بهتری به آن ها می دهد اما ریش مردان علاوه بر جذابیت، فوایدی هم برای سلامتی آن ها دارد:

1: مسدود کردن اشعه یووی

تحقیقات زیادی نشان می دهد که ریش به اندازه کافی ضخیم است و توانایی مسدود کردن 95 درصد از اشعه یووی از نور خورشید را دارد. پس نه تنها از سوختگی پوست جلوگیری می کند، بلکه از پوست شما در برابر بیماری هایی مثل سرطان نیز محافظت خواهد کرد.

2: یک فیلتر طبیعی

مردانی که ریش و سبیل دارند، از شر آلرژن های محیطی تا حد زیادی راحت هستند. آلرژن ها گاهی اوقات به شدت قوی می شوند که افراد را آزار می دهند اما معمولاً ریش مانند یک فیلتر عمل می کند که از پوست شما محافظت می کند. موهای بلند بینی هم که روی ریش و سبیل شما قرار می گیرند، عاملی برای جلوگیری از ورود ریش آلرژن ها و باکتری های مفید محیطی هستند.

3: کمک به جوان ماندن

در واقع ریش راهی برای جوان نگه داشتن صورت است؛ زیرا یک لایه محافظتی بسیار ضخیم است، پوست شما را از همه خطرات سرطان زا محافظت می کند، آکنه و از بین رفتن رنگدانه ها روی پوست را کاهش می دهد و باعث می شود که مدت زمان طولانی تری سالم بمانید.

4: چین و چروک کمتر

یکی از عوارض جانبی قرار گرفتن در معرض نور خورشید، ایجاد چین و چروک روی صورت است که با ریش به دلیل محافظتی بودن آن می توانید از این اتفاق جلوگیری کنید و هم پوست سالم تر و هم جذاب تری داشته باشید. موی صورت با مرطوب نگه داشتن پوست صورت علائم پیری را کم می کند. ریش از پوست صورت در برابر باد و هوای سرد که باعث خشکی پوست می شوند محافظت می کند.

5: کاهش احتمال ابتلا به بیماری های لثه ای

ریش و سیبیل باعث می شود که باکتری های محیطی وارد دهان شما نشوند و احتمال ابتلا به بیماری لثه نیز کاهش پیدا می کند. البته که با وجود ریش و سیبیل باز هم نیاز به مسواک زدن دارید اما ریش مانند یک لایه محافظتی دوم، بعد از مسواک عمل می کند و از لثه های شما مراقبت خواهد کرد.

6: مرطوب نگه داشتن پوست

اصلاح کردن منافذ پوست را باز می کند و گاهی اوقات باعث ایجاد بریدگی های روی صورت می شود و آن را خشک می کند، اما زمانی که ریش روی صورت شما باشد و مدت زمان زیادی شیو نکنید، پوستتان مرطوب باقی می ماند و آبرسانی می شود که در سلامت پوست، زیبایی و جلوگیری از آسیب های مختلف پوستی بسیار موثر است.

7: جلوگیری از عفونت های باکتریایی

زمانی که ریش روی صورتتان داشته باشید، حفره های پوست که به طور طبیعی در برابر هرگونه باکتری عامل ایجاد عفونت هستند، محافظت می شوند. باکتری می تواند از مناطق مختلف ایجاد شده باشد که وضعیت پوست شما را به هم بریزد و باعث ایجاد عفونت شود. شیوکردن نیز این عفونت ها را گسترش می دهد اما ریش از پوست شما در برابر این عفونت ها مراقبت می کند و می تواند یک مانع عالی برای جلوگیری از ورود آن ها به دهان یا بینی باشد.

8: گرم نگه داشتن صورت و گردن در زمستان

اگر در فصل زمستان هنگامی که بیرون از منزل هستید، مدام احساس سرما می کنید، می توانید با ریش گذاشتن، قسمت گردن و صورت را گرم نگه دارید و از بیماری هایی مثل سرماخوردگی جلوگیری کنید.

9: کاهش موهای زیرپوستی و فولیکولیت

هر زمان که تیغ روی صورتتان می کشید و پوست خود را شیو می کنید، در حال باز کردن راهی برای رشد موهای زیر پوستی هستید که این اتفاق؛ احتمال فولیکولیت باکتریایی را افزایش می دهد. فولیکولیت وضعیتی است که باعث ایجاد التهاب فولیکول های مو می شود که باریش گذاشتن از تمام مشکلات خلاص خواهید شد.

10: کاهش علائم آسم و آلرژی

تحقیقات نشان داده است مردانی که ریش داشتند، علائم آسم و آلرژی را کمتر حس می کنند. این افراد به دلیل اینکه موهای صورت شان در نزدیکی بینی قرار دارد، این موها مانند نوعی فیلتر عمل می کند و پیش از آنکه ذرات آلرژی زا وارد بدن شوند جلوی آن ها را می گیرد. (1)

فواید ریش که مردان از آن بی خبرند

ریش، مانند هر موی دیگر روی پوست صورت، به طور قابل اعتماد از پوست در معرض مستقیم اشعه ماورای بنفش محافظت می کند و یک روش عالی برای محافظت در برابر سرطان است.

اگر بهداشت فردی به خوبی رعایت شود، ریش می تواند فواید بی شماری را برای سلامت آقایان به همراه داشته باشد.

ریش در تابستان یک محافظ طبیعی در برابر آفتاب است. صورت ریش دار در مقایسه با صورت بدون مو به میزان 90٪ تا 95٪ در برابر اشعه های

ص: 42

مضر UV محافظت می شود. به طور کلی، ریش نه تنها خطر آفتاب سوختگی را کاهش می دهد، بلکه خطر سرطان پوست را نیز کاهش می دهد.

دیوهاروی متخصص پوست می گوید: توانایی ریش در محافظت از اشعه خورشید از این واقعیت ناشی می شود که مویک سطح بازتابنده است و تابش نور را منحرف می کند. در مقابل، درصد حفاظت به تراکم، رنگ و ضخامت ریش بستگی دارد.

حفاظت از پوست در زمستان

ریش همچنین در زمستان پوست را در زیر خود گرم نگه می دارد. بدن با تنظیم موقعیت مو و ایجاد حالت قائم برای گیر انداختن گرمای نزدیک به پوست، به هوای سرد پاسخ می دهد. موهای ریش همچنین می توانند صورت را از بادهای سرد محافظت کنند.

مقابله با اشیای خارجی

ریش های ضخیم مانند موهای بینی، برای محافظت در برابر عوامل تحریک کننده محیطی و مواد حساسیت زا بسیار کارآمد هستند؛ به گونه ای که موهای ریش و بینی، گرد و خاک را که باعث آسم و آلرژی می شود را قبل از ورود به بینی یا دهان و دستگاه تنفسی، فیلتر می کنند.

از طرف دیگر، غفلت از تمیز کردن ریش به صورت روزانه محیطی را ایجاد می کند که در آن این اجسام مضر جمع می شوند و دوره قرار گرفتن بدن در معرض تأثیرات آن را افزایش می دهد.

به تعویق انداختن ظهور علائم پیری

فواید فوقانی ریش، مانند انعکاس اشعه های مضر خورشید و جلوگیری از خشکی، می تواند به حفظ جوانی پوست کمک کند. قرار گرفتن در معرض آفتاب علائم زودرس پیری مانند چین و چروک را ایجاد می کند.

علاوه بر این، خشکی پوست باعث لایه برداری از آن و ایجاد خطوط ریز و ترک می شود؛ موهای ریش مانعی برای از بین بردن روغن های مفید و تقویت کننده پوست جوان است که بسیاری از افراد با لمس مستقیم صورت خود در طول روز، ناخودآگاه آن ها را از بین می برند.

حفاظت از سلامتی

ریش همچنین به فرد کمک می کند تا از سلامتی خود محافظت کند. ریش سبک یا حتی ریش بلند فقط عنصر ظرافت یا تعهد به مد نیست، بلکه دارای خواص مفیدی برای پوست است.

داشتن ریش در صورت به حفظ روغن های طبیعی پوست کمک می کند و این باعث می شود پوست صورت به خوبی مرطوب شود.

ریش، مانند هر موی دیگر روی پوست صورت، به طور قابل اعتماد از پوست در معرض مستقیم اشعه ماورای بنفش محافظت می کند و یک روش عالی برای محافظت در برابر سرطان است.

ریش همچنین به محافظت از صورت در برابر اثرات منفی هوای سرد کمک می کند و پوست را گرم نگه می دارد. موهای صورت نیز هوا را تصفیه می کنند که این به سلامت دندان و لثه کمک می کند.

علاوه بر این، داشتن ریش باعث کاهش دفعات اصلاح می شود که به نوبه خود از جوش های پوستی محافظت می کند.

تمیز نگه داشتن ریش و صورت مهم است، در غیر این صورت به یک محل پرورش باکتری هایی تبدیل می شود که می توانند منجر به برخی بیماری های پوستی شوند. (1)

فواید ریش گذاشتن برای سلامتی از نظر اسلام

10 فایده ریش گذاشتن در اسلام را با شما در میان می گذاریم:

1. ریش از شما در برابر سرما محافظت می کند

هزاران سال پیش، غار نشینان برای محافظت از خودشان در برابر سرما ریش می گذاشتند. این رسم از آن زمان به تمدن های باستانی مانند چین باستان، یونان باستان، و روم باستان منتقل شد. عملکرد ریش به عنوان عایق سرما از آن زمان به بعد تغییری نکرده است. بسیاری از مردها در کشورهای سردتر تصمیم می گیرند که ریش بگذارند نه فقط برای محافظت از خودشان در برابر سرما، بلکه برای پیشگیری از سرخ و پوسته پوسته شدن پوست صورت شان. با انجام این کار به صورت خودکار در تلاش و هزینه های خود برای مراقبت از پوست تان صرفه جویی خواهد شد.

2. ریش بر هویت شما به عنوان یک مرد تاکید می کند

از ریش همچنین برای تاکید بر هویت یک مرد نیز استفاده شده است، و به راستی هم یک مرد با ریش مردتر و بالغ به نظر می رسد به خصوص اگر

ص: 45

صورتی بچه گانه داشته باشد، فک او ظریف یا پوستش بیش از حد لطیف باشد. این کار احتمال جذاب بودن یک مرد برای دختران را بیشتر خواهد کرد. مطالعات انجام شده اثبات کرده اند مردانی که ریش می گذارند در مقایسه با مردانی که ریش شان را از ته می تراشند ظاهری مردانه تر، نافذتر و در عین حال بالغ تر دارند.

3. ریش معضل التهاب ناشی از اصلاح با تیغ را برطرف می کند

تراشیدن روتین و همیشگی ریش با تیغ باعث به وجود آمدن زخم ها و خراش های همیشگی بر روی پوست می شود. در دراز مدت، ممکن است به جوش زدن، عفونت، برگشت مو به داخل پوست، و همچنین فولیکولیت منجر شود. فولیکولیت التهاب فولیکول های مو درون پوست است. با ریش گذاشتن، نیازی نیست نگران مشکلاتی که ذکر شد باشید، البته مادامی که از ریش تان به خوبی مراقبت کنید و آن را به لحاظ بهداشتی در سطحی بالا نگه دارید.

4. ریش همچنین محافظ طبیعی نور خورشید است

موی صورت همچنین توانایی آن را دارد که از پوست در برابر پرتوهای ماوراء بنفش سرطان زا و خطرناک محافظت کند. در مطالعه ای چنین بیان شده است که ریش 50 - 95٪ سپر صورت در برابر پرتوهای ماوراء بنفش به حساب می آید. بالاخص ریش از صورت در برابر پرتوهای ماوراء بنفش که باعث قرمز شدن و آفتاب سوختگی، و نهایتاً سرطان غیر ملانومایمی شوند

از پوست محافظت می کند. هرچه ریش بلندتر باشد، بهتر می تواند از شما در برابر پرتوهای ماوراء بنفش محافظت کند.

5. ریش باعث می شود در نظر زنان جذاب تر جلوه کنید

سوای اینکه بی شک ظاهری مردانه تر خواهید داشت، زنان نیز مردان دارای ریش را بیشتر دوست دارند چون ریش چشم ها را پررنگ تر جلوه می دهد و ویژگی های «نابالغ» بودن موجود در صورت مثل فک یا چانه ی کوچک و ظریف را محو می کند یا پوشش می دهد. غیر از این، زنان از این که یک مرد ریش دار را شوهر آینده خود بدانند بیشتر احساس اطمینان می کنند چون این مردها در نظر زنان پدران بهتری خواهند بود. زنان جذاب ترین اشکال ریش را ته ریش کوتاه یا ریش هایی با اندازه (طول) متوسط می دانند.

6. ریش سلامت پوست صورت را بهبود می بخشد

ریش نه تنها از صورت شما در برابر آب و هوای خشن و شدید، آفتاب سوختگی، سرطان های پوست احتمالی یا جوش محافظت می کند، بلکه جلوی پیری را هم می گیرد! به همین خاطر، بهتر است تراشیدن ریش را از همین حالا متوقف کنید! نه تنها این کار جوش ها، زخم های احتمالی یا حساسیت های ناشی از تیغ را کاهش می دهد، بلکه از عفونت های باکتریایی که فولیکول های مو را ملتهب می کنند و باعث خشکی و پیری پوست می شوند نیز می کاهد.

اگر این اتفاق بیفتد، سر و کله چین و چروک در جای جای صورت تان پیدا خواهد شد. ریش به پوست کمک می کند با تحریک غدد سبابه به مرطوب سازی طبیعی آن از سالخوردگی و پیری پوست جلوگیری کند.

7. ریش همچنین پتانسیل آن را دارد که آلرژی ها و آسم را کاهش دهد

ریش مانع از ورود دانه های غبار و گرد و خاک به بینی تان می شود که استنشاق آن ها می تواند باعث آسم و همچنین به وجود آمدن سایر بیماری های دستگاه تنفسی بشود. موهای صورت در کل مواد آلاینده و خارجی موجود در هوا را فیلتر می کند تا مطمئن شوید سالم ترین اکسیژن موجود را به درون ریه های خود می برید.

برعکس، متخصصان حوزه سلامت چنین مشاهده کرده اند که ذرات گرد و خاک می تواند در ریش جمع شوند، که ممکن است به استنشاق از طریق شانه کردن یا شستن آن منجر شود.

8. ریش همچنین هویتی مشخص و متمایز برای شما فراهم می آورد

ریش اغلب نسبت به سایر ویژگی های صورت بیشتر به چشم می آید، اما این همان چیزی است که هویتی مشخص و متمایز به شما می بخشد. اگر ریش داشته باشید آدم ها شما را بهتر و بیشتر تشخیص خواهند داد.

9. ریش در واقع پوست شما را جوانتر می سازد ریش به خاطر حفاظتی که از پوست فراهم می آورد سلامت و جوانی آن را بهبود می بخشد؛ از محافظت در برابر لکه های پوستی گرفته، تا جوش،

رنگ باختگی پوست، چین و چروک و بسیاری از چیزهای دیگر. نه تنها ریش از قسمت بیرونی بدن تان محافظت می کند بلکه با فیلتر کردن آلاینده ها برای اینکه پاک ترین هوا را استنشاق کنید و بهترین شرایط را از نظر سلامتی داشته باشید، از بخش درونی بدن تان نیز محافظت می کند.

10. ریش از عفونت های باکتریایی و آلرژی های احتمالی پیشگیری می کند

ریش آلرژن ها و همچنین سایر ذرات خارجی را فیلتر می کند و نمی گذارد از طریق استنشاق هوا به درون بدن تان وارد شوند تا از این طریق سلامت شما را در عالی ترین سطح حفظ کند. در عوض، شما نیز کمتر مستعد واکنش های آلرژیک خواهید بود. کلید بهره مندی از این فایده ی ریش حفظ بهداشت ریش و همچنین پاکیزگی آن است. فراموش نکنید که هر روز موهای صورت تان را بشویید، از روغن ریش یا موم ریش استفاده کنید و همچنین در صورت لزوم آن را پیرایش کنید.

این ها فواید ریش گذاشتن برای سلامتی هستند که ممکن است قبلا هم بعضی از آن ها را شنیده یا در جایی خوانده باشید. به غیر از جذاب تر به نظر رسیدن به لحاظ زیبایی شناختی، اطلاعات فوق اثبات می کنند که ریش به لحاظ سلامتی نیز جذابیت های خودش را دارد. (1)

ص: 49

ریش گذاشتن شما را سالم تر می سازد!

1: از بیمار شدن جلوگیری می کند

«کارول واکر» متخصص سلامت مو می گوید:

«ریشی که زیر چانه و گردن رشد می کند دمای گردن را بالا می برد و می تواند از ابتلا به سرماخوردگی جلوگیری کند».

او در این خصوص بیان می کند:

«مو عایقی برای حفظ گرمای بدن است. ریش بلند و پرپشت مانع از سرمای هوا می شود و دمای گردن را افزایش می دهد، به این ترتیب زمانی که در معرض هوای بیرون باشید یک مزیت محسوب می شود».

«دکتر فیلیکس چوآ» متخصص بیماری های تنفسی هم می گوید:

«موی صورت مانند یک مانع فیزیکی در برابر هوای سرد عمل می کند. موهای اطراف چانه و گردن یک لایه محافظ ایجاد می کند».

2: عفونت را کاهش می دهد

دکتر مارتین وید متخصص پوست می گوید:

«داشتن ریش و سبیل به معنای آن است که موی صورت اصلاح نشده؛ مسأله ای که عامل اصلی عفونت های باکتریایی در ناحیه ریش است: «اصلاح صورت با تیغ باعث ایجاد جوش، موهای زیرپوستی و فولیکولیتیس (التهاب و عفونت فولیکول های مو) می شود، بنابراین مردان می توانند از مزایای داشتن ریش استفاده کنند.»

ص: 50

3: علائم آسم و آلرژی را کاهش می دهد

بسیاری از پژوهش ها بیان می کنند: در مورد مردانی که گرده گیاهان یا گرد و غبار باعث آلرژی یا آسم در آن ها می شود، موهای صورت شان که در نزدیکی بینی قرار دارد مانند نوعی فیلتر عمل می کند و پیش از آنکه ذرات آلرژی زا وارد بدن شوند جلوی آن ها را می گیرد.

4: نشانه های پیری را کم می کند

علاوه بر جلوگیری از نور خورشید و کاهش علائم پیری ناشی از آن، موی صورت با مرطوب نگه داشتن پوست صورت علائم پیری را کم می کند. ریش از پوست صورت در برابر باد و هوای سرد که باعث خشکی پوست می شوند محافظت می کند.

همچنین استفاده از مرطوب کننده ها بر روی پوستی که ریش دارد در مقایسه با پوستی که در معرض مستقیم هوا است و مرطوب کننده به راحتی از روی آن پاک می شود مؤثرتر خواهد بود.

5: از پوست در برابر نور خورشید محافظت می کند

در پژوهشی که در دانشگاه «ساوثرن کویینزلند استرالیا» صورت گرفت معلوم شد: ریش مردان مانع از رسیدن 90 تا 95 درصد اشعه های فرابنفش نور خورشید به پوست صورت می شود. به این ترتیب فرآیند پیری کند می شود و خطر ابتلا به سرطان پوست کاهش می یابد.

دکتر نیک لویک متخصص پوست بریتانیایی می گوید:

به طور کلی مو محافظ مناسبی در برابر نور خورشید است: «مو عملکردی شبیه به فاکتور SPF دارد. هرچه میزان و ضخامت موها بیشتر باشد، به نوعی می توان گفت درجه SPF بالاتر است».(1)

ص: 52

الف: نوشیدن آب با سبیل بلند از لحاظ بهداشتی

رعایت بهداشت، در تمامی خوردنی‌ها و نوشیدنی‌ها لازم و ضروری است، اگر موی سبیل بلند باشد به ناچار با خوردنی‌های مختلف تماس خواهد داشت.

اگر شخصی دودی و سیگاری باشد سبیل‌های مبارکش از دود سیگار پوشیده و آلوده خواهد شد که در موقع نوشیدن آب با آب تماس پیدا کرده و میکروب‌های مختلف به آب انتقال یافته، دوباره به درون بدن او بر می‌گردد. بدین جهت در دین اسلام از نوشیدن آب با سبیل بلند نهی شده و مورد مذمت قرار گرفته است.

سبیل بلند از نظر پزشکی هم پسندیده نیست. پس دقت فرمائید که از قدیم گفته اند:

«الشارب بالشارب كالشارب» (1- مثل مشهور است) هر کس، با سبیل بلند آب بنوشد مانند کسی است که شراب بنوشد (آشامیدن با سبیل مانند آشامیدن مشروب است).

مخفی‌نماند این تشبیه‌ها و سخت‌گیری‌ها بیشتر به خاطر حفظ بهداشت خود و اجتماع می‌باشد که باید پرهیز کرد و گر نه هیچ وقت گناه آب نوشیدن با سبیل بلند با گناه شرابخواری در کفه ترازو مساوی نخواهد بود.

1: رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود:

«لَا يُطَوَّلَنَّ أَحَدُكُمْ شَارِبَهُ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَتَّخِذُهُ مَحَبًّا يَسْتَتِرُ بِهِ؛ هَرَّكَزْ كَسِي سَبِيلِش رَا بَلَنْد نَكَنْد، چُون شَيْطَان آنجا رَا بَرای خُود پناهگاه (سپر استتار) قرار می دهد» (1).

2: امیرالمؤمنین و امام صادق (علیهما السلام) می فرمایند:

گرفتن سبیل از جمعه تا جمعه دیگر امان از مرض جذام است. (2)

3: کوتاه کردن سبیل از دین حنیف ابراهیمی (علیه السلام) است. (3)

4: از سنت های سر کوتاه کردن سبیل است. (4)

5: امام صادق (علیه السلام) فرمود:

شارب گرفتن رفع غم و وسواس کند. (5)

6: رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود:

شارب را از ته بگیرید، به یهودیان و گبران خود را شبیه مگردانید و فرمود: نیست از ما کسی که شارب خود را نگیرد. (6)

7: امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

ص: 55

1- . کافی، ج 6، ص 488؛ مکارم الاخلاق، ص 74؛ بحار الانوار، ج 76، ص 112، ح 15.

2- . مکارم الاخلاق، ص 74؛ بحار الانوار، ج 76، ص 112، ح 15؛ و امالی صدوق، ص 183.

3- . خصال شیخ صدوق، ج 1، ص 49؛ تفسیر قمی، ص 50، تفسیر عیاشی، ج 1، ص 61؛ مکارم الاخلاق؛ ص 66؛ و بحار الانوار، ج 76، ص 68.

4- . خصال، ج 1، ص 49، تفسیر قمی، ص 50؛ تفسیر عیاشی، ج 1، ص 61؛ بحار الانوار، ج 76، ص 68 و مکارم الاخلاق، ص 66.

5- . حلیه المتقین، ص 177.

6- . همان، ص 177.

هر که ناخن و شارب در هر جمعه بگیرد، در وقت گرفتن بگوید:

«بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَعَلَى سُنَّةِ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ»

به عدد هر ریزه ای که از مو و ناخن او بریزد حقتعالی ثواب يك بنده از فرزندان اسماعیل آزاد کردن را به او عطا فرماید، بیمار نشود مگر به بیماری مرگ. (1)

ب: عاقبت بلند نگه داشتن سبیل در کلام رسول الله (صلی الله علیه و آله)

1: مسلمان واقعی نیست.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود:

«يا علي مَنْ لَمْ يَأْخُذْ شَارِبَهُ فَلَيْسَ مِنَّا»

یا علی! کسی که سبیل خود را کوتاه نکند مسلمان واقعی نیست.

2: بی بهره از شفاعت

«و لم تنل شفاعتنا التارك لشاربه»

و شفاعت ما شامل کسی که سبیل خود را کوتاه نمی کند نمی شود.

3: ملعون خداوند و فرشتگان

«لم يزل في لعنة الله و الملائكة»

و همیشه مورد لعن خداوند فرشتگان است.

4: مانع اجابت دعا

«و لا يستجاب له دعاء»

دعای او به استجابت نمی رسد.

ص: 56

5: باعث سخت جان دادن

«و اذا قبض روحه قبض بشده»

و در هنگام قبض روح با سختی روحش از بدن جدا می شود.

6: سبب عذاب در قبر

«و عذابه في القبر صعب»

عذاب او در قبر بسیار سخت است.

7: تسلط مارها و عقرب ها

«و يسلط عليه الحيات و العقارب بكل شعره»

برای هر موی سبیل مارها و عقربها بر او مسلط می شوند.

8: عذاب همیشگی

«و كان معذبا الي القيامة»

انسانی که سبیل خود را کوتاه نکند تا قیامت در قبر عذاب می شود.

9: اهل جهنم

«و اذا خرج من قبره كان مكتوبا بين عينيه هذا من اهل النار»

و هنگامی که از قبرش خارج می شود و در پیشاپیش نوشته شده که این شخص اهل جهنم است. (1)

ص: 57

1- . ریش تراشی، ص 33-35؛ بهشت جوانان، ص 404 به نقل از زبده العلوم، ج 2، ص 243.

برای ازاله موی ریش در شرع دیه کامل مقرر شده و هر که چنین باشد فعلش بر غیر بلکه بر صاحبش حرام است.

دیه آسیب رساندن به ریش

آنقدر ریش در اسلام ارزش دارد و به آن اهمیت داده شده که اگر کسی ریش دیگری را بکند و یا کاری کند که ریش او به طور کلی از بین برود باید دیه کامل بپردازد و اگر قسمتی از ریش روئید و قسمت دیگر روئید باید يك سوم دیه را بدهد.

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

«قضي اميرالمومنين في اللحية اذا خلقت فلم تنبت الدية كاملة فاذا نبتت فثلث الدية»

امیرالمومنین (علیه السلام) در مورد کسی که ریش دیگری را از بین ببرد به طوری که اصلاً نروید حکم کردند باید دیه کامل بپردازد و اگر قسمتی از آن روئید باید يك سوم دیه را بدهد.

حضرت امام خمینی (قدس سره) در تحریرالوسیله ج 2، بحث دیه موی سر و ریش همین فتوی و حکم را در میان فتاوی انتخاب می نمایند. [\(1\)](#)

ص: 59

فصل نهم: جویدن مو و امراض آن

بیماری گیسو خوردن (تریکو بِنروار - فیتو بِنروار) مخصوصاً بین دختران جوان و بانوان دیده شده که حتی آنقدر دیده شده که موهای خورده شده در معده جمع و ترکیب و شکل معده تغییر یافته است.

و نیز کسانی که عادت دارند شانه را در دهان بگیرند و چند تار مو را ببلعند و نزد زنانی که و یار دارند نیز دیده شده است.

در بین مردان نیز کسانی هستند که موهای شارب خود را لای دندان ها گذارده و می جویند و ذراتش را می خورند با سر ریش خود را برگردانده آن را جویده جدا شده ها را بلع می نمایند.

اولین مرتبه به وسیله «دانشگاه ریود وژانیرو» این حقیقت کشف و اعلام گردید که:

«خوردن مو سبب پیدایش خمودگی های روحی می گردد و کسانی که عادت به مو خوردن یافته اند دچار تزلزل روحی می شوند. ولی سابقه اسلامی آن به 14 قرن می رسد که جویدن آن را ممنوع دانسته اند».

ناگفته نماند، بیماری جنون کشیدن و کندن موها نیز هست که در افراد عصبانی مزاج دیده می شود و بیماری (TrichoKriptomania) پاره و قطع کردن مو که بهترین روش درمانی از طریق روانشناسی است. (1)

ص: 61

روزي آیت الله شهید حاج شیخ محمد تقب بافقی (قدس سرّه) به حمام عمومی تشریف می برد البته هر فرد با ورود به محوطه اصلب حمام با شخصیت ظاهری که با لباس شناخته می شود، نا معلوم خواهد بود.

در آن جا بین ثروتمند و فقیر، شاه و گدا فرقی نیست و همه یکسان و مانند هم می باشند. وقتی آیت الله بافقی (قدس سرّه) به داخل حمام وارد می شود ناگهان با صحنه ای روبرو می شود که باید به وظیفه خویش یعنی (نهی از منکر) عمل نماید. می بیند فردی در برابر آئینه مشغول تراشیدن ریش خود هست به او نزدیک می شود و برای ادای تکلیف دینی خود و شکستن این سنت غلط که مورد تحریم مراجع بزرگوار است به وی تذکر می دهد که آقا این عملی که شما انجام می دهید، (یعنی تراشیدن ریش) حرام است و آن را ترك کن.

آن شخص که یکی از سرهنگ های بلند پایه ارتش رضا شاه خائن بود وقتی در برابر نصایح خیرخواهانه آن اسوه تقوا و پرهیزکاری واقع می شود غضبناک شده و بی درنگ سیلی محکمی به صورت آن عالم وارسته می نوازد.

آیت الله بافقی (قدس سرّه) با مواجه شدن با چنین عکس العملی، طرف دیگر صورت خویش را به سوی آن شخص می گیرد و می فرماید: «به این طرف صورتتم نیز سیلی دیگر بزن و از این کار حرام دست بردار».

آن شخص مغرور وقتی با این همه بزرگواری و سعه صدر آیت الله بافقی (قدس سرّه) روبرو می شود، از دلاک حمام که آیت الله بافقی را می شناخت سؤال می کند این آقای بزرگوار کیست؟ او جواب می دهد ایشانحضرت

آیت الله حاج شیخ محمد تقی بافقی می باشند. وقتی سرهنگ ارتش رضاشاهی آن عالم جلیل القدر را می شناسد خدمت ایشان شرفیاب می شود و با نهایت پشیمانی عذر خواهی و طلب عفو و بخشش می کند و به ایشان قول می دهد که از آن زمان به بعد دست از عمل ریش تراشی بردارد و تا پایان عمر مرحوم آیت الله بافقی (قدس سرّه) از نزدیکان و مریدان ایشان محسوب می گردد. (1)

ص: 64

1- . مجله مبلغان، ش 8، ص 120 به نقل از مجاهد شهید آیت الله بافقی ، ص 83.

اشاره

یکی از دلایلی که از برای حرمت ریش تراشی وجود دارد فتاوی علماء و مراجع تقلید است که قائل به حرمت ریش تراشی هستند. اینجا فتاوی بر دو قسم است.

الف: بعضی از مراجع صریحاً فتاوی به حرمت داده اند.

مانند:

1: شیخ بهائی (قدس سرّه):

تراشیدن ریش مانند سایر گناهان کبیره است.

2: کاشف الغطاء (قدس سرّه):

حرمت تراشیدن ریش از مسلمات است.

3: علامه محمد باقر مجلسی (قدس سرّه):

حرمت تراشیدن ریش قطعی است.

4: شیخ مرتضی انصاری (قدس سرّه):

تراشیدن ریش حرام است.

5: مرحوم صدر اصفهانی (قدس سرّه):

ریش تراشی را به طور مفصل تحریم کردم و کسی که قائل به عدم حرمت است از دو حال بیرون نیست، یا از راسخان در علم نیست یا قصدش اظهار فضل است. والله العالم.

6: آیت الله العظمی سید ابوالحسن اصفهانی (قدس سرّه):

تراشیدن ریش حرام است و الله العالم. (1)

ص: 65

7: آیت الله العظمی بروجردی (قدس سرّه) :

تراشیدن ریش و ماشین کردن آن اگر مثل تراشیدن باشد حرام است و حکم خدا به واسطه مسخره کردن مردم تغییر نمی کند. (1)

8: آیت الله العظمی گلپایگانی (قدس سرّه) :

تراشیدن ریش و ماشین کردن آن اگر مثل تراشیدن باشد حرام است و حکم خدا به واسطه مسخره کردن مردم تغییر نمی کند. (2)

ب: بعضی از مراجع بنا بر احتیاط واجب قائل به حرمت شده اند.

مانند:

1: امام خمینی (قدس سرّه):

تراشیدن ریش و ماشین کردن آن اگر مثل تراشیدن باشد احتیاط واجب حرام است. (3)

2: آیت الله العظمی خوئی (قدس سرّه):

تراشیدن ریش و ماشین کردن آن اگر مثل تراشیدن باشد بنا بر احتیاط واجب حرام است. (4)

ص: 66

1- . توضیح المسائل، م 2834.

2- . توضیح المسائل؛ 14 نکته راجع به ریش و ریش تراشی، ص 32 و 33.

3- . توضیح المسائل.

4- . توضیح المسائل.

1: مرحوم آیت الله العظمی سید محمد حسینی شیرازی (قدس سرّه) :

تراشیدن ریش و ماشین کردن آن اگر مانند تراشیدن باشد حرام است، و حکم خدا با مسخره کردن مردم تغییر نمی کند، پس کسی که اول تکلیف اوست یا اگر ریش نتراشد مردم او را مسخره می کنند چنانچه ریش بتراشد یا طوری ماشین کند که مانند تراشیدن باشد حرام است. (1)

2: مرحوم آیت الله العظمی شیخ اسماعیل صالحی مازندرانی (قدس سرّه) :

تراشیدن ریش و ماشین کردن آن اگر مانند تراشیدن باشد جایز نیست و در این حکم تمامی مردم یکسانند و حکم خدا به واسطه مسخره کردن مردم تغییر نمی کند، پس کسی که اول تکلیف اوست یا اگر ریش نتراشد مردم او را مسخره می کنند، نباید ریش خود را بتراشد. (2)

4: آیت الله العظمی حاج شیخ میرزا جواد تبریزی (قدس سرّه):

تراشیدن ریش و ماشین کردن آن اگر مثل تراشیدن باشد بنا بر احتیاط واجب حرام است. (3)

مراجعی مانند آیات عظام بروجردی، خمینی، گلپایگانی و خوئی (رحمهم الله) فتاویشان در فصل قبل ذکر شد.

ص: 67

1- . توضیح المسائل، م 3417، ص 537.

2- . توضیح المسائل، م 2863، ص 569.

3- . توضیح المسائل، م 2833، ص 438.

سه استفتاء درباره ریش و ریش تراشی

سؤال 1: تراشیدن ریش و ماشین کردن آن که به نحو تراشیدن باشد چه حکمی دارد؟

1: آیت الله العظمی شیخ محمدتقی بهجت (قدس سرّه):

حرام است علی الاحوط.

2: آیت الله العظمی تبریزی (قدس سرّه):

بنابر احتیاط واجب جایز نیست.

3: مرحوم آیت الله العظمی صافی گلپایگانی (قدس سرّه):

حرام است والله العالم.

4: مرحوم آیت الله العظمی فاضل لنکرانی (قدس سرّه):

بنابر احتیاط واجب حرام است.

5: مقام معظم رهبری (دامت برکاته):

جایز نیست علی الاحوط.

6: آیت الله العظمی سیستانی (دامت برکاته):

به احتیاط واجب جایز نیست.

7: آیت الله العظمی مجلسی:

بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.

8: آیت الله العظمی مظاهری (دامت برکاته):

حرام است.

9: آیت الله العظمی مکارم شیرازی (دامت برکاته):

احتیاط در ترك آن است.

سؤال 2: آیا برای رشد بهتر ریش و یا به واسطه احساس خارش می توان آن را تراشید یا با ماشین ته زن اصلاح نمود؟

1: آیت الله العظمی بهجت (قدس سرّه):

حرام است علي الاحوط و در موارد ضرورت حکم سایر محرمات را دارد.

2: آیت الله العظمی شیخ جواد تبریزی (قدس سرّه):

روئیدن چند مو در صورت و چانه عرفاً ریش حساب نمی شود و احساس خارش مجوز تراشیدن آن نیست.

3: آیت الله العظمی صافی گلپایگانی (قدس سرّه):

خیر حرام است، و احساس خارش هم مجوز تراشیدن نمی شود. والله العالم

4: آیت الله العظمی فاضل لنکرانی (قدس سرّه):

خیر، و این امور موجب ارتکاب حرام نمی شود.

5: مقام معظم رهبری (دامت برکاته):

برای رشد بهتر ریش جایز نیست آن را تراشید علي الاحوط و احساس خارش اگر ضرورت لازم المراعاتی ندارد جایز نیست.

6: آیت الله العظمی سیستانی (دامت برکاته):

رشد مجوز تراشیدن نیست و احساس خارش هم جایز نیست مگر موجب حرج باشد.

7: آیت الله العظمی مجلسی (دامت برکاته):

اگر موقع رشد صدق ریش کند تراشیدن آن اشکال دارد و احساس خارش هم مجوز تراشیدن نیست.

8: آیت الله العظمی مظاهری (دامت برکاته):

خیر، جایز نیست.

9: آیت الله العظمی مکارم شیرازی (دامت برکاته):

اگر نمو کافی نکرد، به طوری که صدق ریش کند اشکال ندارد و از موقع احساس خارش هم اگر مدتی بگذرد عادت می کند.

سؤال 3: حد وجوب ریش گذاشتن چقدر است؟

1: آیت الله العظمی بهجت (قدس سرّه):

و لو با نمره باید صدق گذاشتن ریش کند عرفاً.

2: آیت الله العظمی تبریزی (قدس سرّه):

چانه و اطراف آن است طوری که عرفاً بگویند ریش دارد.

3: آیت الله العظمی صافی گلپایگانی (قدس سرّه):

حد آن به مقداری است که عرفاً بگویند ریش دارد.

4: آیت الله العظمی فاضل لنکرانی (قدس سرّه):

حدی است که در عرف اطلاق ریش بر آن صادق آید.

5: مقام معظم رهبری (دامت برکاته):

صدق گذاشتن ریش عرفاً کفایت می کند.

6: آیت الله العظمی سیستانی (دامت برکاته):

به مقداری که گفته شود ریش دارد.

7: آیت الله العظمی مجلسی (دامت برکاته):

صدق عرفی کفایت می کند.

8: آیت الله العظمی مظاهری (دامت برکاته):

به مقداری که عرفاً بگویند فلانی ریش دارد.

9: آیت الله العظمی مکارم شیرازی (دامت برکاته):

مسلم شامل چانه می شود ولی اصلاح گونه ها اشکالی ندارد و باید عرفاً صدق ریش کند. (1)

نتیجه

حرام بودن تراشیدن ریش و حلال بودن گذاشتن آن و فوائد آن و مضرات تیغ کشیدن با استفاده از آیات قرآن، روایات اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام)، فتاوی مراجع بزرگوار تقلید، روان شناسی و پزشکی آن بیان و اثبات شد.

اجرت بابت تراشیدن ریش

سؤال: اجرت گرفتن بابت تراشیدن ریش چه حکمی دارد؟

جواب: پولی را که پیرایش گر و تراشنده ریش به عنوان اجرت می گیرد حرام است. چرا که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: وقتی خدا چیزی را حرام نموده اجرت آن را نیز حرام کرده است. (2)

نکته ای به برادران:

باید توجه داشت که احکامی را که مراجع تقلید می گویند از قرآن و روایات اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) استخراج کرده و بیان می فرمایند در حق کسانی که از آنها تقلید می کنند حکم خداست، لذا افرادی که مرجعشان می فرماید: ریش تراشی حرام است خواه به صورت فتوا و حکم و خواه به صورت احتیاط و جویی، بدانند که اجرت گرفتن بابت آن را نیز به همان صورت حرام می دانند.

ص: 71

1- . برگرفته از کتاب 14 نکته درباره ریش و ریش تراشی.

2- . بحار الانوار، ج 100، ص 55، ح 29.

14 نکته راجع به ریش و ریش تراشی، مسجدی، رضا، انتشارات الحج، چاپ اول، 1379.

امالی شیخ صدوق، ابن بابویه، محمد بن علی، ناشر: کتابچی، تهران، چاپ ششم، 1376 ش.

اولین دانشگاه و آخرین پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پاکنژاد، سیدرضا، انتشارات بنیاد فرهنگی شهید پاکنژاد، چاپ اول، 1365.

بحار الأنوار، مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، دار إحياء التراث العربي، بیروت، چاپ دوم، 1403 ق.

بهترین ارمغان، مقدم، سیدمحمد تقی، انتشارات مقدم، چاپ اول، 1400.

تفسیر العیاشی، عیاشی، محمد بن مسعود، محقق / مصحح: رسولی محلاتی، سید هاشم، ناشر: المطبعة العلمية، تهران، چاپ اول، 1380 ق.

تفسیر القمی، قمی، علی بن ابراهیم، محقق / مصحح: موسوی جزائری، طیب، ناشر: دار الکتب، قم، چاپ سوم، 1404 ق.

تفسیر کوثر، جعفری، یعقوب، موسسه انتشارات هجرت، چاپ اول، سال 1376.

توحید مفضل، مفضل بن عمر جعفری، ترجمه میرزایی، نجفعلی، انتشارات هجرت، چاپ پنجم، 1377 ش.

توضیح المسائل آیات عظام و مراجع تقلید

حلیه المتقین، مجلسی، محمدباقر، ناشر عصر ظهور، چاپ اول.

الخصال، ابن بابویه، محمد بن علی، محقق / مصحح: غفاری، علی اکبر، ناشر: جامعه مدرسین، قم، چاپ اول، 1362 ش.

ریش تراشی، محمد نیا، اسدالله، انتشارات سبب اکبر، چاپ اول، 1381 ش.

الکافی، کلینی، محمد بن یعقوب، محقق / مصحح: غفاری علی اکبر و آخوندی، محمد، ناشر: دار الکتب الإسلامية، تهران، چاپ چهارم، 1407 ق.

کمال الدین و تمام النعمة، ابن بابویه، محمد بن علی، محقق / مصحح: غفاری، علی اکبر، ناشر: اسلامیه، تهران، چاپ دوم، 1395 ق.

مجمع البیان، طبرسی، فضل بن حسن، انتشارات ناصر خسرو، چاپ اول، 1367.

مکارم الاخلاق، طبرسی، حسن بن فضل، ناشر: الشریف الرضی، قم، چاپ چهارم، 1412 ق / 1370 ش.

منتہی الآمال، قمی، شیخ عباس، انتشارات ہجرت، چاپ اول، 1378 ش.

میزان الحکمہ، محمدی ری شہری، محمد، انتشارات دارالحدیث، چاپ پانزہم، 1395 ش.

وسائل الشیعہ، شیخ حر عاملی، محمد بن حسن، ناشر: مؤسسة آل البيت علیہم السلام، قم، چاپ اول، 1409 ق.

مجلہ العدل، مجلہ المقتبش، مجلہ المقتطف، مجلہ مبلغان، اطلاعات ہفتگی.

ص: 72

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتاب خانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارک امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

